

**Za zdravo
i sigurno
radno
okruženje**

**RAD JE PRAVO,
ZAŠTITA JE OBAVEZA**

RAD JE PRAVO, ZAŠTITA JE OBAVEZA

Svake godine u Crnoj Gori pogine više ljudi na radnom mjestu, a stotine se povrijedi. Naša zemlja nema institut medicine rada, niti statistiku o tome koliko ljudi boluje od profesionalnih bolesti, od kojih su neke sa smrtnim ishodom, a druge nose trajne posljedice. Nema podataka šta je sa ljudima koji rade sa opasnim materijama, od kojih su neke kancerogene ili su uzročnici drugih teških oboljenja. Nije poznato ni koliko ljudi u Crnoj Gori boluje od stresa ili ima narušeno mentalno zdravlje zbog uslova u kojima radi. Mnogi nakon uništenog zdravlja na poslu ne dobijaju bilo kakvo obeštećenje.

Uprkos novom zakonskom okviru koji je uglavnom usklađen sa onim u Evropskoj uniji, samo mali broj poslodavaca poštuje norme i procedure kojima se štiti zdravlje i sigurnost radnika.

Teme vezane za ovu problematiku, rijetke su u crnogorskim medijima. Vijesti se objavljuju sporadično, uglavnom nakon incidenata i tragedija i završavaju zvaničnom verzijom koja, obično, abolira poslodavca.

Tokom osam mjeseci od maja 2018. CIN-CG i dnevnik Vijesti, pokušali su da istraže neke od ovih tema, kroz projekat **Za zdravo i sigurno okruženje**, koji je realizovan uz podršku regionalne mreže Balkan OSH, a finansirala ga je Evropska unija. Poseban doprinos projektu dalo je crnogorsko Udruženje za zaštitu na radu (UZNRCG).

Glavni cilj projekta bio je da se informisanjem javnosti o značajnim problemima iz ove oblasti podiže svijest javnosti, jačaju kapaciteti sistema zaštite na radu i zdravlja, te dopirinese procesu pregovora sa EU i transformaciji društva ka demokratiji.

U sklopu projekta, sprovedeno je i objavljeno više istraživanja, neka u saradnji sa drugim medijima u Crnoj Gori. Novinari su na posebnom treningu obučavani kako da prepoznaju i da se odnose prema problemima iz ove oblasti, a održana je i posebna tematska konferencija.

Brošura koja je pred vama samo je siže naših osmomjesečnih aktivnosti, sa korisnim uputstvima zaposlenim – šta u slučaju povrede.

Glavni akcenti:

Generalna zapažanja na koje je ukazano u ovim istraživanjima su:

- da svega oko osam odsto poslodavaca ima akt o procjeni rizika na radnom mjestu;
- da u Crnoj Gori ne postoji pravilnik o profesionalnim oboljenjima i institut medicine rada, zbog čega zaposleni moraju ići u inostranstvo po ljekarska uvjerenja, kako bi pokušali da dokažu da im je zbog uslova na poslu narušeno zdravlje;
- da se izmjenom strukture crnogorske privrede, smanjenjem broja zaposlenih u industriji i povećanjem u sektoru usluga, trgovine i turizma, u skladu sa evropskom praksom ukazala potreba i za drugačijim sagledavanjem okolnosti u kojima se obavljaju poslovi koji se stereotipno smatraju lakim, a nepreduzimanjem mjera zaštite izazivaju ozbiljna i trajna oboljenja;
- da se značajan broj povreda na radu ne evidentira, jer poslodavci ne osiguravaju radnike, a povrijeđeni čute u strahu da ne izgube posao;
- da mnogi poslodavci nijesu voljni da sa novinarima razgovaraju o ovoj temi, niti da ih puste da posjete njihova gradilišta ili fabrike;
- da se na narušavanje prava iz oblasti rada i zaštite na radu najviše žale žene koje rade u trgovini i ugostiteljstvu;
- da postoji značajan broj maloljetnika izloženih izrabljivanju, posebno u sezonskim poslovima, na velikim vrućinama, ili u neadekvatnim uslovima štetnim po zdravlje;
- da je daleko od bilo kakve kontrole takozvana zona sive ekonomije gdje su radnicima pored zaštite na radu uskraćena i druga prava;
- da profesija inspektora zaštite na radu, zbog obimnog i složenog posla i relativno niskih primanja nije primamljiva za visokoškoloovane i uskostručne osobe, što uzrokuje stalnu nestašicu ovog kadra.

GRAĐEVINARSTVO: RADNICI SE MORAJU NAVIĆI NA OPREMU

Istraživanje o zaštiti na radu u građevinarstvu, gdje je oko 12 hiljada zaposlenih, pokazalo je da se smanjuje broj nezgoda u odnosu na prethodni period. Inspektori i predstavnici Odbora za građevinarstvo su kazali da su izmjene Zakona o zaštiti na radu iz juna ove godine donijele stroža pravila i da je većina do sada kontrolisanih poslodavaca počela da ih primjenjuje. Kako je ranije bilo mnogo više nezgoda, a glavni razlozi su bili to što poslodavci nijesu poštovali propise i obezbjeđivali potrebnu zaštitnu opremu, može se reći da je u ovoj oblasti došlo do značajnog napretka.

Od ukupnog broja nesreća na radu, 82 odsto se 2007. godine dogodilo u građevinarstvu, dok je, prema podacima Uprave za inspekcijske poslove, u 2017. godini taj udio opao na 39 procenata.

Povrede i pogibije u građevinarstvu, prema podacima inspekcije, posljednjih godina, međutim, češće nastaju zbog toga što radnici ne koriste zaštitnu opremu koju im je obezbijedio poslodavac.

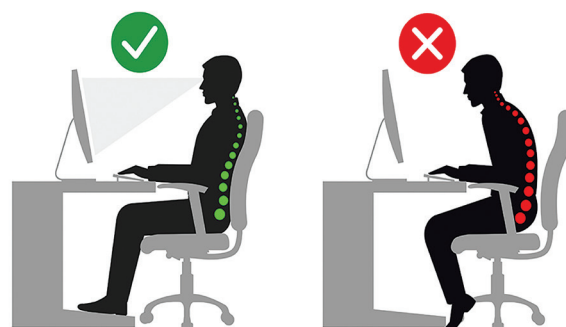
Prostor za dalje unapređenje sistema zaštite na radu u građevinarstvu je moguć kroz promociju neophodnosti primjene mjera zaštite na radu samim radnicima.

U građevinarstvu, kao i na mnogim drugim radnim mjestima, ne postoje samo opasnosti od direktnih povreda, već i od oboljenja koja nastaju zbog nošenja teških tereta, duge izloženosti prašini, štetnim hemijskim supstancama, zračenju sunca i drugim okolnostima u radnom okruženju, ali ni o njima institucije nemaju zvanične podatke.

Istraživanje je pokazalo i da u mnogim građevinskim kompanijama ne postoje sindikalne

organizacije koje bi mogle da zastupaju zaposlene i budu partneri, ali i kontrolori ispunjavanja obaveza poslodavca i rada nadležnih institucija.

Direkcija za poslove zaštite i zdravlja na radu mnogo polaže i na buduće efekte izmjena Zakona o zaštiti na radu, koje u građevinarstvu podrazumijevaju uvođenje koordinatora za zaštitu i zdravlje na radu u fazi izrade projekta i koordinatora za zaštitu i zdravlje na radu u fazi izvođenja radova. Novina je i proširivanje obaveza i odgovornosti investitora, koja se, prije svega, ogleda u obavezi da odredi jednog ili više koordinatora za zaštitu i zdravlje na radu kada radove izvode, ili je predviđeno da ih izvode dva ili više izvođača.

KANCELARIJE: ZABLUDA O LAKOM POSLU

Sjedeći u kancelarijama ispred računara većinu svog radnog vremena, a nekada i duže od toga, provodi oko 40 hiljada zaposlenih u Crnoj Gori. Prema podacima Svjetske zdravstvene

organizacije najvećem riziku od profesionalnih oboljenja u Evropskoj uniji izloženi su ovi zaposleni – posljedice su slabljenje vida, oboljenja kičmenog i muskulaturnog sistema, tetiva i nerava šake, kao i stres i depresija.

Istraživanja CIN-CG i Vijesti o zaštiti na radu u kancelarijama pokazala su da je malo zaposlenih upoznato sa opasnostima dugotrajnog sjedenja i rada za računarom, ali i da poslodavci rijetko koriste propisane norme o radnom stolu, ergonomskoj stolici, osvjetljenju, pauzama u toku rada i o ostalim elementima koji utiču na zdravlje.

Inspektori tek od 16. jula ove godine mogu da kažnjavaju poslodavce za ovakve prekršaje, a kazne su gotovo simbolične i kreću se između 30 eura za odgovorne osobe i 500 eura za kompanije. Nešto veće kazne su ako propusti dođu do suda za prekršaje, što je rijetkost. Za ovu oblast je posebno problematično nepostojanje pravilnika o profesionalnim oboljenjima u kome bi se našle i posljedice nezaštićenog rada u kancelarijskim uslovima.

INDUSTRIJA I RUDARSTVO: U SJENCI STEČAJA

Istraživanje o zaštiti na radu u teškoj industriji, rudarstvu i energetici, gdje radi oko četiri hiljade zaposlenih, pokazalo je da zaposleni, pored ranijih teških uslova na radu imaju i dodatni sistemski problem. Značajan dio kompanija na koji se nekad kroz takozvani reprodolac odnosilo gotovo dvije trećine društvenog proizvoda sada je u stečaju, ili u njegovom predvorju.

Formalno uvođenje stečaja predviđa ukidanje svih dotadašnjih akata poslodavca, pa i dokumenta o procjeni rizika i mjerama zaštite. Zbog ovakvog tumačenja Zakona o stečaju zaposleni su ostavljeni na milost i volju poslodavcima, jer ni inspekcije nemaju nadležnost da kontrolišu stečajnu upravu, ili one koji u njeno ime upravljaju tim firmama.

Postoje pozitivni primjeri gdje je poslodavac, iako bez

KORISNA UPUTSTVA:

Procedura u postupanju u slučaju povrede na radu:

1 Definicije

• **Povreda na radu:** Povredom na radu smatra se povreda zaposlenog koja se dogodi u direktnoj, uzročnoj, prostornoj i vremenskoj povezanosti sa obavljanjem posla, prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizičkim ili hemijskim dejstvom i naglim promjenama položaja tijela.

Povredom na radu smatra se i povreda prouzrokovana pri obavljanju posla na koji zaposleni nije raspoređen, ali koji obavlja u interesu poslodavca kod koga je zaposlen.

Povredom na radu smatra se i povreda koju zaposleni pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada i obratno, na putu preduzetom radi izvršavanja službenih poslova i na putu preduzetom radi stupanja na rad, kao i u drugim slučajevima utvrđenim zakonom.

• **Rekonstrukcija povrede na radu:** Postupak utvrđivanja uzroka nastanka povrede na radu

2 Opis aktivnosti

• Usljed sticaja negativnih okolnosti: nestručno rukovanje, nedovoljna obučenosť zaposlenih, nekorišćenje propisanih sredstava i opreme lične zaštite na radu, neispravna oprema, zamor, bolest i druge okolnosti, npr. dolazak i odlazak sa posla, stvaraju se uslovi za mogućnosť povređivanja zaposlenih na radu.

• U slučajevima nastanka povrede na radu, zaposleni koji se zatekne na mjestu nastanka povrede, svjedok događaja, dužan je da povrijeđenom ukaže pomoć i da obavijesti prvog pretpostavljenog povrijeđenom. Ukoliko je povrijeđeni sam i svjestan, dužan je da o povredi obavijesti pretpostavljenog. Pretpostavljeni povrijeđenom je dužan da o povredi obavijesti dežurnu službu preduzeća. Dežurna služba angažuje vozača sanitetskog vozila koji preuzima medicinskog tehničara iz ambulante i ide na mjesto dešavanja povrede, radi blagovremene stručne pomoći u cilju zbrinjavanja povrijeđenog.

zakonske obaveze, nastavio da realizuje mjere, ili bar jedan dio iz tog akta i da brine o zaštitnoj opremi radnika i stvaranju ione podnošljivih uslova. Zaposlenima u ovakvim slučajevima teško pada što gube i pravo na godišnji odmor, neophodan pogotovo za radnike u pogonima gdje je tehnologija starija od pola vijeka.

Prema nalazima inspekcija zaštite na radu, najčešći uzroci povređivanja u crnogorskoj industriji su neispravna sredstva za rad ili nepravilno rukovanje, kao i pad sa visine. Evidencija inspektora govori da se poslodavci više pridržavaju propisa nego ranije, a iz Udruženja zaštite na radu to objašnjavaju i kulturom koju donose investitori iz razvijenih zemalja.

Istraživanje je, međitim, ukazalo i na značajan

broj onih čije je poslovanje, uključujući i uslove rada, obavljeno velom tajnosti. Iz kompanije gdje se posljednjih godina desio najveći broj nesreća, u Željezari Nikšić i fabrici oružja Tara u Mojkovcu nijesu željeli da odgovore na pitanja novinara o mjerama zaštite na radu.

U Tari je posljednjih godina poginulo troje i povrijeđeno sedmero ljudi. Samo u jednom slučaju pokrenut je sudski postupak za teško djelo protiv opšte sigurnosti protiv jednog od povrijeđenih radnika. Za konstatovane nepravilnosti prilikom kontrola kompanija je kažnjena hiljadu eura, a odgovorna osoba 60 eura.

U strahu od gubitka posla, ni radnici Željezare nijesu bili spremni da govore. Jedan metalurg je ipak, pod uslovom da ostane anonimn, otkrio da su protesti radnika i reagovanje suda natjerali vlasnike da se okane 14-časovnog radnog vremena i masovnih otkaza, ali su zato teški uslovi i niske plate ostale.

ŽENE I MALOLJETNICI: U STALNOM ŠTRESU ZBOG MOGUĆEG OTKAZA

Istraživanje pokazuje da najveći broj žena radi u trgovinama i ugostiteljstvu, oko 50 hiljada, gdje su izloženi najčešće stresu zbog rada na određeno, ili bez ugovora, zbog čestih prekovremenih, a neplaćenih sati, kao i zbog straha da će zbog zasnivanja porodice dobiti otkaz. Predstavnice sindikata su navele da su im takve žalbe svakodnevne. Međitim, malo njih odlučuje da zove inspekciju zbog straha od gubitka posla.

Hronični stres uzrok je mnogih bolesti među kojima su "povećan krvni pritisak, čir na želucu, bolesti štitne žlezde, povišen šećer, promjene u probavnom sistemu, sve do razvoja ulceroznog kolitisa i kronove bolesti. Kako u Crnoj Gori nema pravno definisanog spiska profesionalnih oboljenja, kao ni instituta medicine rada praktično je nemoguće dokazati i da je neko obolio zbog stresa na poslu.

- Zavisno od prirode i stepena nastale povrede na radu zaposlenog, nadležno lice iz ambulate propisuje dalji medicinski tretman povrijeđenog u cilju liječenja i adekvatne sanacije nastale povrede. Ukoliko je neophodno bolničko liječenje povrijeđenog, vrši se transport povrijeđenog, u pratnji dežurnog medicinskog tehničara iz ambulate, do odgovarajuće medicinske ustanove radi daljeg liječenja.

- Prvog radnog dana nakon dešavanja povrede, organizuje se postupak rekonstrukcije povrede na radu (u cilju utvrđivanja činjenica i okolnosti koje su dovele do povređivanja, kao i donošenja zaključka o uzroku povređivanja i mjerama koje treba preduzeti kako bi se spriječilo ponavljanje iste ili slične situacije) i izrađuje dokumentacija o nastaloj povredi. Stručno lice zaštite na radu je odgovorno za objedinjavanje cjelokupne dokumentacije o nastaloj povredi na radu koja je neophodna za ostvarivanje prava povrijeđenog na odgovarajuću odštetu kao i za utvrđivanje eventualne disciplinske odgovornosti učesnika u nastaloj povredi

- Nakon izrade Prijave o povredi na radu (koja se izrađuje u 4 primjerka), ista se dostavlja ljekaru koji je prvi pregledao povrijeđenog, radi unosa podataka o povredi i davanja ocjene težine povrede. Ako se radi o teškoj povredi, ista se prijavljuje Inspekciji zaštite na radu. Inspekcija zaštite na radu, prilikom uviđaja na licu mjesta, sačinjava Zapisnik o inspekcijskom nadzoru

- Nakon završene obrade Prijave o povredi na radu, vrši se dostavljanje Fondu zdravstvenog osiguranja Podgorica, radi evidencije. Nakon unošenja u knjigu evidencije Fonda, dva primjerka Prijave se ostavljaju u Fondu, a dva preuzimaju. Jedan primjerak Prijave se arhivira u preduzeću, a drugi se dostavlja povrijeđenom ili članu njegove porodice, koji svojim potpisom potvrđuje prijem

- Nakon prestanka privremene spriječenosti za rad (završetka bolovanja), povrijeđeni se obraća odgovornom licu za osiguranje imovine i lica u preduzeću, koji ispunjava obrazac prijave povrede na radu osiguravajućem zavodu, isti dostavlja osiguravajućem zavodu i informiše povrijeđenog zaposlenog o daljem postupku ostvarivanja njegovih prava po osnovu povrede na radu.

KAKO PREMA PRAVILNIKU TREBA DA IZGLEDA RADNI STO U KANCELARIJI

Kazna za poslodavca iznose od 500 do 15.000 eura ukoliko nema akt o procjeni rizika na radnom mjestu, ako ne postupa u skladu sa tim aktom ili ako ne poštuje norme iz pravilnika o zaštiti na radu u kancelariji

U Danskoj godišnje u kancelarijama bude 45.000 povreda i oboljenja na radu.

U CRNOJ GORI NIKO NE VODI TU STATISTIKU niti postoji akt o profesionalnim oboljenjima

Zbog loših stolica, nepravilnog osvjetljenja, nepropisno namještenih radnih stolova i ekrana kompjutera, zaposleni najčešće boluju od oboljenja kičme, mišićnog sistema, karpalnog kanala (bolesti šake) i gubitka vida

U ovim oblastima su i najniže prosječne neto zarade: u trgovini 350, a u ugostiteljstvu 380 eura, dok su prosječne plate u državi oko 512 eura. Žene su posebno diskriminisane jer su njihove zarade u ovim oblastima u prosjeku 14 odsto niže od muškaraca za isti posao, kako je pokazalo istraživanje više nevladinih organizacija.

Iz sindikalnih udruženja priznaju da je teško dokazati postojanje diskriminacije u radnim odnosima, prvenstveno one prikrivene koja postoji, kako u oglasima, tako na razgovorima za posao, ali i u samom radnom procesu. Strah od gubitka posla veći je od poriva da se zaštite prava i integritet. I najhrabrije, koje se usude da prijave diskriminaciju i mobing, često na kraju odustanu zbog teškog dokazivanja i dugotrajne borbe na sudu. Ali, ostaju psihičke tegobe i narušeno zdravlje.

Iako se žalbe ne odnose direktno na propise o zaštiti, već na elementarna prava iz Zakona o radu, ovakva praksa poslodavaca značajno utiče na njihovo zdravlje. Da optužbe o ovakvom položaju i ucjenjivanju porodičnim životom imaju osnova kod velikog broja radnica, pokazuje i zvanična statistika prema kojoj parovi sve stariji stupaju u brak, a natalitet u Crnoj Gori nije bio nikada manji nego sada.

Zakon se više bavi tehničkom zaštitom žena i zaposlenih maloljetnika. Tako je propisano da je poslodavac dužan da obezbijedi posebnu zaštitu i zdravlje na radu zaposlenih žena za vrijeme trudnoće, kao i zaposlenima mlađim od 18 godina i osobama sa invaliditetom. Maloljetnici ne mogu biti izloženi poslovima

sa velikim fizičkim naporima kao ni onim gdje mogu doći u kontakt sa biološkim i hemijskim štetnim materijama. Trudnice, porodilje i dojilje ne smiju ručno prenositi teret, biti izložene štetnim materijama i drugim radnim postupcima i uslovima ako iz procjene proizilazi rizik za njeno zdravlje i zdravlje djeteta.

Inspekcija do sada nije imala prijava za nepoštovanja ovih propisa. Nije bilo ni kazni, samo šest ukazivanja poslodavcima da otklone nepravilnosti.

I zaposleni mlađi od 18 godina života, po zakonu, ne mogu da rade na radnom mjestu na kojem se pretežno obavljaju naročito teški fizički poslovi, radovi pod zemljom ili pod vodom, niti na poslovima koji bi mogli štetno i s povećanim rizikom da utiču na njihovo zdravlje i život. Ne može im se odrediti da rade duže od punog radnog vremena, niti noću. Savez sindikata, međutim, ne raspolaže podatkom koliko je maloljetnika u Crnoj Gori radno angažovano, kao i da li kod njih ima rada na crno. Za rad maloljetnika ne postoje ni podaci državnih institucija, ali istraživanje UNICEF-a od prije dvije godine pokazuje da je šest odsto djece starosti od 5 do 17 godina u Crnoj Gori bilo je uključeno u poslove opasne po zdravlje. Taj problem naročito je izražen na selu i u socijalno najugroženijim porodicama. Organizovano prosjačenje među romskom populacijom ostaje najdominantniji oblik teškog dječijeg rada u Crnoj Gori.

RAD PO VRUĆINI: UPUTSTVO KAO IZ BAJKE

Istraživanje o radu tokom ljetnih vrućina pokazalo je da poslodavci nijesu spremni da sa novinarima razgovaraju o ovoj temi niti da ih puste na gradilišta i plantaže, kako bi se uvjerili u poštovanje mjera zaštite.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja, sredinom jula ove godine preporučilo je poslodavcima da zaposleni na otvorenom prostoru ne rade od 11 do 16 sati ukoliko proces rada to dozvoljava. Preporučili su rad po smjenama, da se uvede dodatna radna snaga, prave češće pauze uz obezbjeđivanje velike količine vode i bezalkoholnih napitaka. Zatražili su i da se osposobe zaposleni za pružanje prve pomoći, kao i da se svi upoznaju sa simptomima bolesti prouzrokovanih visokim temperaturama, rizicima po zdravlje i život, kao i sa opasnostima uzimanja lijekova koji onemogućavaju ili usporavaju aklimatizaciju. Poslodavci su obavezani da zaposlenima obezbijede odmori u hladovini, laganu, svijetlu i komfornu odjeću od prirodnih materijala, kape, marame ili lagane šešire širokog oboda za glavu koje prekriva i vrat, zaštitne kreme za suncu. Na meniju, trebalo bi da umjesto salame, sira i gulaša, budu morski plodovi, svježe voće i sokovi.

Zvuči lijepo i – skupo. U tome vjerovatno i treba tražiti razloge što su kapije za novinare ostale zaključane.

Inspektori tvrde da su prethodne tri godine ukazivali poslodavcima da donesu odluke o načinu primjene mjera zaštite i zdravlja na radu pri radu na visokim temperaturama. Ukoliko budu dosljedni, naredne godine pored poslodavaca i sezonci će morati na obuku, kako bi se upoznali sa opasnostima.

U Crnoj Gori niko ne vodi statistiku koliko ljudi umre i oboli od karcinoma kože zbog pretjeranog izlaganja suncu tokom obavljanja radnih obaveza ili drugih oboljenja izazvanih vrućinama. Upozoravajući na posljedice Udruženje zaštite na radu predočava podatke iz drugih zemalja. U znatno manje osunčanoj Velikoj Britaniji, na primjer, godišnje umre 60 zaposlenih od posljedica karcinoma kože izazvanog pretjeranim izlaganjem zračenju sunca tokom rada. Svake godine se otkrije oko hiljadu i po novih slučajeva te bolesti kod radnika. Posredstvom crnogorskog Udruženja, britanske brošure o opasnostima izlaganja suncu stigle su do jednog broja gradilišta u Crnoj Gori, kako bi poslodavci i zaposleni što bolje razumjeli koliko je izlaganje suncu opasno.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE:

O krugli sto: Uloga medija u dostizanju evropskih standarda u oblasti zaštite i zdravlja na radu, održan u Podgorici 10.12.2018. Oko trideset učesnika, među kojima su bili predstavnici Vlade, UZNRCG, Sindikata, medija i eksperata, nakon žive debate donijelo je sljedeće zaključke i preporuke:

- » Zakonski okvir iz oblasti zaštite i zdravlja na radu uglavnom je usklađen sa EU, ali je implementacija još izazov;
- » Neophodno je zokružiti institucionalni okvir da bi implementacija zakona bila uspješna;
- » Posebno je važno uspostavljanje instituta medicine rada, koji je planiran strategijom Ministarstva zdravlja još 2010. godine;
- » Neophodno je formiranje statističkih baza podataka, jer Crna Gora nema registar profesionalnih oboljenja;
- » Broj povreda na radu smanjuje se u posljednjih pet godina, zbog strože primjene propisa, posebno u nekim oblastima;
- » Svega osam odsto poslodavaca ima Akt o procjeni rizika, iako je po novom Zakonu to obavezno;
- » Neophodno je bolje informisanje građana i jačanje svijesti o značaju zaštite i zdravlja na radu, jer je mali broj zaposlenih u potpunosti upoznat sa pravima i obavezama iz ove oblasti;
- » Veća posvećenost medija i profesionalno izvještavanje doprinijeli bi implementaciji zakona i dostizanju EU standarda;
- » Saradnja državnih institucija, sindikalnih organizacija, obrazovnih institucija, strukovnih udruženja, organizacija civilnog društva i medija od ključnog je značaja;
- » Potrebno je intezivirati obuku o značaju zaštite na radu za zaposlene, poslodavce, sindikalne predstavnike i novinare;
- » Potrebno je ojačati unapređenje i zaštitu na radu ranjivih i marginalizovanih kategorija stanovništva, kao što su osobe sa invaliditetom, žene, mladi, zaposleni u sivoj ekonomiji, pripadnici LGBTQ i ostali;
- » Potrebno je unapređenje zaštite i zdravlja na radu zaposlenih na poslovima pod otežanim uslovima rada, koji rade u smjenama (noćni rad) i na posebno rizičnim poslovima;
- » Potrebno je unapređenje zaštite mentalnog zdravlja, kao jednog od najčešćih vidova profesionalnog oboljenja modernog doba;
- » Bilo bi poželjno uvesti zaštitu i zdravlje na radu kao fakultativni predmet ili kroz posebna predavanja u srednjim školama;
- » Trebalo bi raditi na izmjenama zakona o stečaju, kako bi se precizirale obaveze o zaštiti na radu i omogućilo inspekciji da kontroliše i ove firme, jer zaposleni ima Ustavom garantovano pravo na zdravo radno okruženje bez obzira na pravni status poslodavca;
- » Neophodno je zakonski okvir o osiguravajućim društvima uskladiti sa novim rješenjima iz oblasti zaštite i zdravlja na radu.
- » Izmjenama u kaznoj politici i osiguranju radnika potrebno je kreirati ambijent u kojem se poslodavcu ne isplati da ne primjenjuje mjere zaštite na radu.